

LITERA

We know
books

Citatul de la p. 149 este preluat din Shakespeare, William, *Hamlet, prinț al Danemarcei*, traducere de Leon Levițchi și Dan Duțescu, în *Opere*, vol. 5, Univers, 1986, actul V, scena 2, p. 432.

LITERA®
Editura Litera

O.P. 53, C.P. 212, sector 4, București, România
tel.: 021 319 6390; 031 425 1619; 0752 548 372
e-mail: comenzi@litera.ro

Ne puteți vizita pe

Cîmîtirul trandafirilor
Cristi Nedelcu

Copyright © 2020 Grup Media Litera
pentru prezenta ediție
Toate drepturile rezervate

Editor: Vidrașcu și fiii
Redactor: Justina Bandol
Copertă: Flori Zahiu
Tehnoredactare și prepress: Mihai Stoianov

Biblioteca de proză contemporană
este coordonată de Doina Ruști.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
NEDELCU, CRISTI
Cîmîtirul trandafirilor / Cristi Nedelcu, – București : Litera, 2020
ISBN 978-606-33-6612-3

821.135.1

cîmîtirul trandafirilor

CRISTI NEDELCU

LITERA
București
2020

INVITAȚIE LA LECTURĂ

Ați văzut fără îndoială pe Facebook postări de genul „asemănări incredibile între personalități istorice și actori“. Într-una dintre sesiunile mele de Facebook am dat peste o astfel de postare din care am aflat că Nicolae Grigorescu seamănă cu Orlando Bloom, Hugh Grant cu Oscar Wilde și Eminem cu împăratul roman Severus.

Este aproape un loc comun ideea că există un număr limitat de combinații antropometrice pe care le poate reprezenta figura umană. Probabil, dacă ar exista o bază de date imensă, cu fețele tuturor oamenilor care au trăit pe pământ de la începutul istoriei și până acum, am avea surpriza să vedem că doar câteva mii de figuri se repetă la nesfârșit. Poate că ieri tocmai am trecut pe stradă pe lângă Elena din Troia sau pe lângă Ulise.

Nu știu prea bine cum și de ce, pentru că nu înțelegem cum funcționează lucrurile acestea, m-am întrebat dacă nu doar figurile, ci și destinele sunt repetabile. Era seară când mi-a

încolțit gândul că probabil există un număr limitat de destine pe care cineva le distribuie aleatoriu – sau după un algoritm suficient de complicat încât să ni se pară aleatoriu. Și, pe măsură ce seara devenea noapte, ideea creștea sub imperiul întrebării cum ar fi întâlnirea dintre două astfel de destine despărțite de câteva decenii bune.

Am adormit, dar ideea continua să mi se învârtă în cap, încât dimineața firul narativ al romanului aproape se născuse.

1 Nu l-am iubit niciodată, și spun asta fără patimă și fără încrâncenare, poate doar cu durere, dar sinceră; nu l-am iubit niciodată, însă i-am aparținut așa cum nicio femeie nu i-a aparținut unui bărbat, iar lucrul acesta este cu atât mai dureros cu cât nu m-am gândit vreodată că așa ceva ar fi posibil. Nu l-am iubit; de fapt, de cele mai multe ori, l-am urât. L-am urât chiar în clipele în care cunoșteam în brațele lui extazul așa cum nu l-am mai cunoscut cu altcineva, când alergam la el la primul lui telefon, fără să-mi pese pe cine și ce las în urmă. L-am urât, și cred că, de fapt, mă uram pe mine, pentru că nu mă puteam abține, îl uram pe soțul meu pentru că nu realiza ce se întâmplă sau, dacă realiza, nu mă oprea, uram pe toată lumea și mă întrebam de fiecare dată de ce astfel de clipe a căror intensitate nu poate fi descrisă trebuie să fie însoțite de ură, și nu de iubire. De ce iubirea nu poate să fie așa de intensă, de ce

trebuie să fie calmă și senină, de ce trebuie să fie liniștită – o liniște care te cuprinde și te învăluie, dar care nu arde.

Nu știi niciodată ce se întâmplă în mintea unei femei. Este o axiomă, și, dacă nu ții cont de ea, atunci n-are rost să fii împreună cu cineva. Nu cred că femeile se întreabă vreodată ce este în mintea unui bărbat, dar noi – noi ne punem mereu această întrebare, de parcă răspunsul la ea ne-ar face mai siguri pe ce suntem și pe ce știm, ne-ar oferi certitudinea faptului că femeia de lângă noi va fi a noastră, doar a noastră. Ne dorim cu disperare mintea unei femei, pentru că, atunci când facem dragoste cu ea, avem doar iluzia unei posesii. Adevărata posesie este atunci când înțelegi de ce face ceea ce face, pentru că, de cele mai multe ori, motivația este atât de îndepărtată de cea pe care o bănuim noi, încât totul pare o iluzie. Ne dorim cu disperare să știm ce gândește, cu atât mai mult cu cât nu există nicio cale de a afla. Să nu știi ce gândește ea este, de cele mai multe ori, mai chinător decât să nu știi ce face, și poate că adevărata trădare este atunci când, fiind în brațele tale, mintea îi zboară la altcineva.

M-am gândit de multe ori dacă nu cumva soțul meu a știut totul de la bun început și n-a făcut nimic dintr-o pornire stranie, aceea de a vedea până unde merge partenerul tău cu minciuna sau, mai ciudat, de a vedea până unde poate el însuși să suporte o astfel de situație,

un fel de masochism în care plăcerea și durerea vin împreună, într-un amestec pe care nu mai știi să-l separi în componentele primordiale. Cred că asta gândeam și atunci și în felul acesta mă justificam în momentele mele de nebunie, o nebunie de fapt foarte lucidă, care mă făcea să-mi iau cele mai bizare, dar îndreptățite, măsuri de precauție.

N-aveam de unde să știu, nici măcar în adâncul sufletului, așa cum se întâmplă uneori cu lucruri care par neverosimile, dar pe care, atunci când sunt dezvăluite, îți dai seama că le știai, chiar dac-ai refuzat să accepți lucrul ăsta.

N-am știut, și dezvăluirea adevărului a fost un șoc pentru mine, în primul rând prin faptul că așa ceva a fost posibil și apoi prin felul cum s-a întâmplat. Mai mult, la început când am aflat, am refuzat să accept realitatea. Dar asta o voi povesti mai târziu. De fapt, nici acum n-o accept, când toate lucrurile au devenit dureros de concrete. Și acum mi se întâmplă să strâng ochii și să mă gândesc că, odată ce-i voi redeschide, totul o să dispară ca un vis urât. E un gest rămas din copilărie, când mă ghemuiam sub pătură și-mi imaginam că toate strigătele acelea sunt doar în imaginația mea și că se vor sparge ca un balon de săpun în momentul în care deschid ochii. Dar, fiindcă știam că asta nu se va întâmpla, pentru ca iluzia să nu dispară, îmi spuneam că nu vreau să-i deschid, ca să văd cât timp am curajul să înfrunt țipetele. Acum

nu-i mai închid, dar îmi vine de multe ori s-o fac, mai ales când rămân singur cu soția mea și tăcerea se lasă înspăimântătoare între noi. O tăcere pe care nu reușim s-o umplem cu toate lucrurile mărunte pe care ni le spunem și cărora le acordăm prea multă importanță. Care crește zi de zi și care mă asurzește, pe măsură ce se mărește și distanța dintre noi, încet, dar sigur.

2 A intrat în viața mea pe nepusă masă. Și, ca multe dintre întâmplările care m-au marcat, la început n-am fost conștient de importanța ei. Am ajuns la dosarul lui accidental, deși acum nu mai cred că a fost chiar așa, pentru că acum sunt convins că accidentele au rolul lor și nu sunt chiar întâmplătoare.

Lucram la un fel de istorie a arheologiei în perioada comunistă, o istorie în care nu faptele mă interesau, ci cum fuseseră ele influențate de ideologia comunistă. Ajunsesem să abordez subiectul într-un mod destul de bizar – cum, de altfel, mi s-a întâmplat de multe ori: să iau decizii importante, care mi-au schimbat radical viața, pornind de la un impuls de moment, care, privit retrospectiv, nu pare a avea nicio însemnătate.

Eram într-o vacanță în Hațeg cu un grup de prieteni, și una dintre opriri a fost la Sarmisegetusa dacică. Nu prea-mi plac vizitele

turistice în astfel de situri arheologice, pentru că știu că vizitatorii nu pot vedea nici a zecea parte din ceea ce se află cu adevărat acolo și nu pot înțelege aproape nimic din munca celor care încearcă să aducă la lumină lumea de odinioară. Un arheolog este detectiv, povestitor și vizionar în același timp, și prea puțin din munca lui poate fi apreciată cu adevărat de un turist. Mai ales dacă este genul acela care a mai călătorit pe ici, pe colo și care crede că, dacă a văzut Acropolele sau piramidele, deja știe totul despre cum trăiau oamenii odinioară.

Din păcate, la noi în grup se afla un astfel de individ, care ținea morțiș să ne spună totul despre ce vedeam acolo și mai ales despre ce nu vedeam. Pentru că, la Sarmisegetusa dacică, partea cea mai interesantă este cea care nu se vede. Iar el voia cu tot dinadinsul să ne arate că știe totul despre toate. Sigur că majoritatea lucrurilor pe care le povestea – trebuie să recunosc, cu destul aplomb și chiar farmec – erau banalități culese de pe diverse site-uri obscure care amestecau jumătăți de adevăruri cu invenții și pseudodemonstrații științifice.

Acum, privind retrospectiv, cred că două lucruri m-au iritat cel mai mult atunci. Primul, privirea captivată pe care Karina i-o arunca și care mă durea aproape fizic, pentru că-mi dădeam seama că pe mine nu mă mai privea așa din studenție, când mergeam împreună la spectacole, apoi băteam la pas Bucureștiul

vorbind câte-n lună și în stele. Al doilea lucru a fost apologia pe care individul o făcea regimului comunist.

– Nu sunt nostalgic, dar niciodată nu se vor mai băga atâția bani în istorie și în arheologie câtă a băgat Ceaușescu. E drept că era direct interesat – avea lupta lui și cu rușii, și cu bozgorii, declara el sentențios, privind în jur aproape bătaios, gata să riposteze oricui l-ar fi contrazis.

Nu părea deranjat de faptul că venise până acolo pe un drum neasfaltat și nu se întreba cum se potrivește această neglijare a celui mai important sit arheologic de profil cu ceea ce tocmai spusese. Am vrut să-i aduc argumentul acesta, dar m-am abținut, pentru că știam din proprie experiență că astfel de indivizi nu pot fi combătuți cu argumente.

În schimb, le-am povestit despre unul dintre templele pe lângă care tocmai trecuserăm și care era așezat greșit. Mai precis, răsucit cu nouăzeci de grade față de orientarea lui inițială. Și sub care se găsea o platformă de beton. Nu pentru că dacii ar fi descoperit acest material la vremea lor, ci pentru că, la un moment dat, Ceaușescu voise să vină să viziteze șantierul arheologic de aici. Și, cum drumul nu era asfaltat, mai-marii județului se gândiseră să amenajeze o pistă pentru elicopter. Întrucât singurul loc unde acest lucru se preta era templul în cauză, el a fost imediat dezafectat și s-a turnat placa de beton. În cele din urmă, Ceaușescu n-a mai venit. S-a

mulțumit cu un raport de o pagină care i-a fost prezentată și pe care s-a uitat câteva clipe. Apoi, după ce a devenit clar că heliportul improvizat nu va fi folosit niciodată, templul a fost rearanjat unde fusese. Doar că, din neatenție, l-au asamblat greșit – întors cu nouăzeci de grade.

Cei din grup m-au ascultat zâmbind cu deferență, dar n-au dat importanță poveștii. Nici măcar Karina, care părea că-l caută tot pe el cu privirea.

Și atunci mi-a venit ideea unei lucrări despre implicarea Securității în cercetările arheologice și mai ales despre cum schimbările ideologice ale regimului comunist modificaseră istoria noastră veche.

Timp de aproape o jumătate de an am studiat cele mai diverse cazuri – de la tăblițele de la Tărtăria, despre care am aflat cu stupoare că făcuseră obiectul unui adevărat dosar al Securității, până la cum fusese reeditată, cu sprijinul acestei instituții, de două ori în decurs de câțiva ani Biblia dacomanilor – *Dacia preistorică* a lui Densușanu. De fapt, de aici am ajuns la el. Mai exact, la dosarul lui. Dar, cum el murise chiar în anul care urma să se încheie cu Revoluția, pentru mine el era echivalent cu dosarul lui. Avea să treacă ceva timp până să înțeleg eroarea pe care o făceam și faptul că hârțiile acelea strânse între două coperti erau doar umbra făpturii care fusese. Prima dată am întâlnit numele lui Cernat într-un articol critic la adresa

LIBRIS

We know
books

editiei din 1986 a *Daciei preistorice*. Cartea aceea monumentală, rodul unei munci incredibile de zeci de ani a unui spirit enciclopedic, cartea aceea care nu avea aproape nicio legătură cu istoria, ci era mai curând o operă borgesiană, care aduna la un loc plămuirea fanteziei cu erudiția, așa cum o va face trei decenii mai târziu Borges în *Ficciones*, stătuse uitată din 1911, de când fusese tipărită cu puțin timp înainte de moartea lui Densușanu. Și, după șapte decenii, deodată, fusese scoasă din uitare și repusă în circulație sub atenta supraveghere a Securității și cu sprijinul financiar al unui personaj pitoresc, fost legionar stabilit în Italia și care-și câștigase un loc aparte lângă Ceaușescu după ce-i publicase operele la o editură nu chiar obscură din Roma. Convertit și el la dacomanie, personajul în cauză, care avea să joace un rol important și în politica de după '89, fusese unul dintre invitații de marcă ai Congresului Mondial de Tracologie din 1980, care celebra împlinirea a 2 050 de ani de la „înființarea primului stat centralizat dac“.

La vremea apariției, cartea fusese întâmpinată de un cor de critici, de la Iorga la Pârvan, toți specialiștii importanți contestându-i valoarea istorică. Nici nu avea așa ceva, era mai curând o poveste fabuloasă, un fel de *Stăpânul inelelor*. Spre deosebire de Tolkien, Densușanu era convins de autenticitatea lumii pe care o descriuse cu atâta risipă de talent și imaginație. Dar, șapte-zeci de ani mai târziu, lucrurile se schimbaseră,

și nimeni nu se mai grăbea să dea în vileag impostura științifică a lucrării când toți știau cine stă în spatele reeditării ei. Dovadă că, un an mai târziu, cartea apărea la o altă editură, fapt aproape unic într-o epocă în care hârtia era raționalizată și orice volum trebuia să primească cele mai înalte aprobări. În acest peisaj în care tăcerea istoricilor era asurzitoare, vocea critică a lui Cernat fusese singura care se ridicase împotriva legitimării acestui volum, iar articolul lui atrăsese atenția Securității.

Și așa ajunsesem eu la dosarul lui, un dosar care stătea acum în fața mea și strângea între paginile lui un destin care nici nu știam cât de mult avea să interfereze cu al meu.

Securitatea îl avea în vizor de ceva timp pe Cernat, mai ales în urma unei sesizări venite din interiorul Institutului de Istorie a RSR. Cineva atrăgea atenția asupra unui articol publicat într-o revistă de specialitate din Germania, unde el era citat ca o autoritate în domeniu care combătea teoria lui Adam Falkenstein privitoare la autenticitatea tăblițelor de la Tărtăria.

Momentul politic era cât se poate de nefavorabil pentru el. Ca într-un univers orwellian perfect, întreaga istorie urma să fie rescrisă, iar epoca veche devenea neașteptat de actuală.

În căutarea unor argumente istorice care să contracareze ideologia panslavistă extrem de agresivă a sovieticilor, Ceaușescu avea să preia o teorie care făcuse epocă în perioada